

Remiss av Kärnkraftsprövningsutredningens delbetänkande "Ny kärnkraft – ett samlat system för omhändertagande av radioaktivt avfall", SOU 2025:104 (KN2025/01854)

Journalistförbundet har tagit del av förslagen i Kärnkraftsprövningsutredningens delbetänkande "Ny kärnkraft – ett samlat system för omhändertagande av radioaktivt avfall" (SOU 2025:104). Journalistförbundets remissvar begränsas till de delar av utredningen som handlar om inskränkningar av den grundlagsskyddade offentlighetsprincipen.

I utredningen föreslås att det ska inrättas en ny nationell organisation för samordnad planering av omhändertagande av radioaktivt avfall. Nya aktörer som får tillstånd enligt kärntekniklagen för uppförande, innehav eller drift av en kärnkraftsreaktor ska enligt utredningen vara skyldiga att vara med i den nationella avfallsorganisationen. Enligt förslaget i utredningen ska den nationella avfallsorganisationen etableras i form av ett privat aktiebolag som är helägt av producenter av radioaktivt avfall, huvudsakligen tillståndshavare till nya kärnkraftsreaktorer. Därutöver ska det finnas ett statligt bolag för radioaktivt avfall vars funktion blir att hantera de uppgifter i den nationella avfallshanteringen som är statens ansvar. Det statliga bolaget ska bland annat bilda den nationella

avfallsorganisationen och genom den utöva statens ansvar för kärnavfall och använt kärnbränsle som inte ska användas på nytt.

Enligt Journalistförbundet saknas en viktig aspekt i utredningen – allmänhetens möjlighet till insyn i frågor som rör omhändertagande av radioaktivt avfall. Detta får anses särskilt anmärkningsvärt då det handlar om frågor som påverkar också framtida generationer, eftersom använt kärnbränsle behöver placeras och försvaras isolerat i ett slutförvar under 100 000-tals år.

Statliga bolag omfattas idag inte av offentlighetsprincipen. Det gör att insynen i ett statligt bolag som SKB, som idag ansvarar för hanteringen av radioaktivt avfall från de svenska kärnkraftverken, är ytterst begränsad. Det går inte att ta del av handlingar från bolaget med stöd av offentlighetsprincipen och de anställda i SKB har inte meddelarskydd, vilket gör det betydligt svårare för dem att slå larm till media om missförhållanden. Idag är det bara kommunala och regionala bolag som omfattas av offentlighetsprincipen. Det är enligt Journalistförbundet ytterst problematiskt att insynen idag är större i kommunala avfallsföretag än i det statliga företag som ansvarar för hanteringen av radioaktivt avfall. Enligt Journalistförbundet bör alla statliga bolag i framtiden omfattas av offentlighetsprincipen och anställda i statliga bolag bör också omfattas av meddelarskydd. Detta skulle öka insynen för medborgarna, vilket i sin tur skulle motverka säkerhetsbrister och andra problem som till exempel korruption.

Utredningens förslag bygger på att det fortsatt ska finnas ett statligt bolag med visst ansvar, men det ska även bildas ett privat aktiebolag. Ur insynssynpunkt är det allvarligt eftersom insynen i ett privat bolag är ännu sämre än i ett statligt bolag. När det gäller statliga bolag finns dessutom en chans att de i framtiden kan omfattas av offentlighetsprincipen. Journalistförbundet anser därför inte att den nationella avfallsorganisationens verksamhet bör bedrivas i form av ett privat aktiebolag, utan på ett sätt som möjliggör fortsatt kontroll och insyn. Regeringen bör också verka för att offentlighetsprincipen införs i alla statliga bolag.

Mot den bakgrunden avstyrker Journalistförbundet förslaget.

*Ulrika Hyllert
Förbundsordförande
Journalistförbundet*